

2. Бандурка О.М., Венедиктов В.С., Тімченко О.В. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу органів внутрішніх справ України. науково-практич. книга ХНУВС. 2005. 86 с.

3. Гершанов О. Основи роботи з травмою URL: <https://rm.coe.int/ptsd-ukr/1680a0a10b> (дата звертання 21.01.2023).

4. Доценко В.В. Доценко В.В. Розвиток психологічної стійкості поліцейських в умовах військової агресії. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. МВС України, Хар-ків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС. 2022. С. 160-164.

5. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД. 2018. 160 с.

6. Лефтеров В.О. Дослідження використання психотренінгових технологій у особистісно-професійному розвитку працівників правоохоронних органів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка* : Київ, 2009. С. 41.

7. Доценко В.В. Психологічні ресурси стресостійкості майбутніх правоохоронців. *Право і безпека*. Науковий журнал 2017. Вип. 3. С. 20.

УДК 159.943.7:159.938.363.2:351.741

Комірча Яна Павлівна,

аспірантка кафедри юридичної психології

Національної академії внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5853-8151>

Науковий керівник:

Кудерміна Олена Іванівна,

завідувачка кафедри юридичної психології

Національної академії внутрішніх справ,

докторка психологічних наук, професорка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4959-7413>

ГЕНДЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У контексті гендерних досліджень виокремлюють такі поняття як гендерна рівність, гендерні стереотипи, гендерний підхід, гендерна компетентність, гендерна культура тощо.

Гендерна культура є однією з ключових категорій гендерних і культурних досліджень останніх років, яка також актуальна для вивчення в рамках корпоративної (поліцейської) культури. Адже поліція відіграє відповідальну роль у запобіганні будь-якого

дискримінаційного чи інтолерантного ставлення у міжособистісній взаємодії. Успішність цього забезпечується, перш за все, за рахунок вдосконалення знань та розуміння особливостей людей, які часто піддаються дискримінації. Поліцейська служба повинна ретельно і критично аналізувати власні бачення та стереотипи, тверезо оцінювати свою роботу з позиції поваги до різноманітності. Врешті, поліція повинна добре розумітися на національному та міжнародному праві, щоб достойно боротися з вище згаданою суспільною зневажливістю [1, с.22].

Гендерна культура – специфічний добір культурних характеристик, заснованих на психологічних особливостях поведінки чоловіка та жінки, що закріплюють зв'язок між біологічною статтю й досягненнями (особистості) у соціальному житті, культивують соціальну егалітарну поведінку щодо взаємостосунків обох статей і в яких наявні елементи статичності та динаміки [2, с.11].

Гендерна культура формується та конструюється на основі аналізу моделей гендерних взаємовідносин, що розвиваються та трансформуються в суспільстві.

Цінностями гендерної культури є: гендерна грамотність як система отримання необхідних знань у сфері гендерних досліджень; сформована мотивація до рівноправної участі чоловіків і жінок у суспільному житті та реалізації своїх гендерних прав і свобод; гендерна самоосвіта як набуття власного досвіду з гендерної збалансованості; гендерна чутливість як здатність особистості усвідомлювати та моделювати вплив соціального середовища, реагувати на прояви сексизму; повага до особливостей та індивідуальних проявів особистості незалежно від її статі.

Високий рівень гендерної культури характеризується наявністю: гендерно чутливої самосвідомості; гендерно орієнтованого світогляду; гендерних цінностей, в основі яких лежать рівні права та можливості жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності, рівні обов'язки та відповідальність у виконанні сімейних і професійних ролей, гендерна справедливість тощо [3].

Гендерна компетентність – соціально-психологічна характеристика людини, що дозволяє їй бути ефективною в системі міжстатевої взаємодії [4, с.14].

Серед основних складових, що детермінують гендерну компетентність поліцейських можна виділити сукупність:

– ***знань:*** законодавчих актів, які регулюють питання гендерної рівності, положень та сутності гендерного підходу, сучасних тенденцій та проблем гендерного розвитку суспільства, знання форм і методів гендерного виховання, особливостей гендерної соціалізації, механізмів дії гендерних стереотипів;

– **умінь**: розпізнавати гендерні аспекти та проблеми, здійснювати гендерний аналіз (збір якісної інформації у сфері гендерних відносин, що ґрунтується на розумінні гендерних тенденцій у суспільстві й використанні цих знань для розкриття наявних та потенційних соціальних проблем і пошуку рішень їх оптимального розв'язання, поширювати гендерні знання шляхом використання адекватних методів, засобів тощо;

– **навичок**: здійснення гендерного аналізу, організації заходів на гендерну тематику тощо. Надзвичайно важливий структурний компонент – поведінка (діяльність), спрямована на утвердження ідеї гендерної рівності. За умови, коли людина буде суб'єктом активної дії, вона матиме змогу самореалізуватися, бути вільною від стереотипних поглядів, здатною до самостійного прийняття рішень [4, с.15].

Структура гендерної компетентності включає в себе мотиваційно-ціннісний, когнітивний та поведінковий компоненти.

Мотиваційно-ціннісний компонент включає усвідомлення поліцейським власної гендерної ролі в рамках професійної діяльності, формування індивідуального гендерного стилю поведінки, розробку стратегії та тактики поведінки в подоланні традиційних гендерних стереотипів. *Передбачає*: усвідомлення власних гендерних характеристик, прийняття себе та своєї статі; толерантне ставлення до представників іншої статі; відсутність гендерних стереотипів і упереджень; позитивне ставлення до гендерної освіти; прагнення до реалізації гендерного підходу під час виконання службових обов'язків.

Когнітивний компонент включає систему засвоєних поліцейським знань про сутність реалізації гендерного підходу та вмінь впроваджувати гендерну стратегію в професійну діяльність. *Передбачає*: обізнаність у гендерній політиці в секторі безпеки; знання правових нормативів законодавства щодо запровадження гендерного підходу в практику правоохоронної діяльності; знання про напрями запровадження гендерної рівності в професійну діяльність; знання гендерної психології та гендерних характеристик особистості.

Поведінковий компонент характеризує реальну поведінку поліцейського в умовах гендерної взаємодії, його здатність застосовувати компетенції у професійній діяльності при вирішенні проблем, що можуть виникнути у процесі взаємодії жінок та чоловіків і призводитимуть до конфліктних ситуацій [4, с.16].

Важливу роль у поведінковому компоненті гендерної компетентності відіграють комунікативні навички, які передбачають наявність у поліцейського навичок ненасильницького спілкування, стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях та побудови стосунків з використанням гендерно чутливої мови.

Отже, формування гендерної культури – це питання про усвідомлення існування дискримінаційних норм поведінки чоловіка або жінки в суспільстві, впливу культури на формування і зміну традиційних гендерних стереотипів, норм поведінки щодо виконання ролей представниками чоловічої і жіночої статі в різних сферах життєдіяльності людей. Формування всіх цих якостей, знань і умінь у поліцейських є важливим напрямом для процесу побудови нових сучасних поглядів, притаманних цивілізованому суспільству.

Формування гендерної культури неможливе без формування гендерної компетентності, як невід'ємного компоненту супроводу службових обов'язків поліцейських, який суттєво сприятиме підвищенню їх професіоналізму та можливості подолати досі існуючі серед працівників Національної поліції гендерно-рольові стереотипи, гендерно обумовлені деструктивні поведінкові практики, у тому числі інтолерантного ставлення до різних проявів гендерної ідентичності тощо.

Список використаних джерел

1. Давід Мартін Абанадес. Інтеркультурні міста. Громадська поліція: посібник. Рада Європи, травень 2019 р. URL: <https://rm.coe.int/-/16809e519f>

2. Калько І.В. Формування гендерної культури школярів у системі роботи сучасного закладу освіти. Харків : Друкарня Мадрид, 2017. 136 с.

3. Котова-Олійник С., Стельмах Б., Ярош О. Гендерна абетка для українських медіа: посіб. Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2013. 50 с.

4. Онлайн тренінг «Реалізація державної політики гендерної рівності органах державної влади» : робочий зошит. Київ, 2020. – 29 с.

5. Формування гендерної компетентності працівників підрозділів МВС України [Текст] : навч.-метод. посіб. /О.С. Перунова. Т.І. Юрченко-Шеховцова, О.А Галустян та ін.]; за заг. ред. К.В. Павліченко, С.С. Чернявського. – 2-ге вид. – Київ : МВС України ; Нац. акад. внутр. справ, 7БЦ, 2023. – 184 с.